

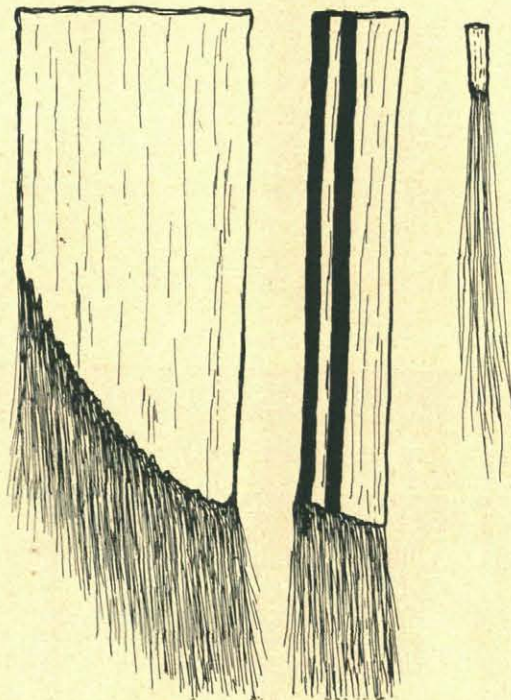
NOG EENS: DE VINVISSCHEN.

LIJST waren er, na het verschijnen van mijn eerste stukje over dit onderwerp, veertien dagen verlopen, toen, den 1^{en} Maart 's morgens om acht uur, weer een Vinvisch strandde even ten Noorden van Wijk aan Zee. Gaarne beschrijf ik ook weer dit geval en benut tevens de gelegenheid nog iets te verbeteren aan mijne eerste mededeeling.

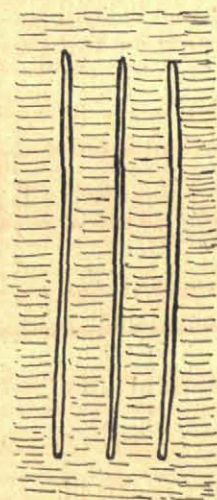
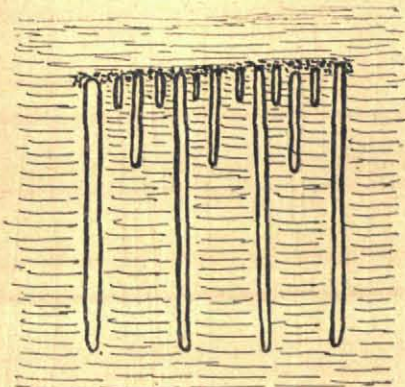
Vooreerst is het gebleken, dat het exemplaar van Wissekerke ♀ was en die van Katwijk aan Zee ♂, terwijl de geslachten van de voorwerpen van Hoek van Holland en Bergen aan Zee niet bekend zijn geworden. Verder is fig. 1—6 wat te klein afgedrukt, hetgeen in het algemeen wel niet hindert, maar bij fig. 1, bl. 422, wél. De baard wordt zóó te klein voorgesteld, aangezien ik er even boven schreef: — — — „op $\frac{1}{10}$ van de ware grootte.” Men leze daarvoor nu: — — — „op $\frac{1}{15}$ van de ware grootte.” Dán komen maten en verhouding weer tot hun recht. Tot zoover nog het eerste stukje en nu dan overgegaan tot de beschrijving van het nieuwe geval.

In het avondblad van 2 Maart l.l. van „de Telegraaf”, stond het bericht dat, tusschen Wijk aan Zee en Egmond aan Zee, een walvisch van 20 M. aangespoeld was, met een mijn aan zijn staart. In gezelschap van een collega en den Heer en Mevrouw van der Sleen uit Haarlem, bezocht ik Woensdag 3 Maart, het dier. Het bleek, dat deze Vinvisch lag op de hoogte van Castricum. Om ruim vier uur waren we er 's middags en konden we, met tientallen anderen, dezen vijfden Vinvisch bewonderen. Hij was van dezelfde soort, dus weer physalus en wel ♂, net als de Katwijker. Daags te voren had men den mijn laten springen. Over grooten afstand was het duin zwart geblakerd. De kabel, waarmee de mijn had vast gezeten, lag nog om den staart gewikkeld. Het dier lag, als de Wissekerker, met den buik naar boven, had den bek wijd open en was vrijwel ongeschonden. De opgegeven lengte klopte ook met het courantenbericht. Over de plooiën zal ik niet meer uitweiden, daarvoor zie men het eerste stukje. In de borstvin zat géén insnijding. Verschillende van de genoemde bijzonderheden kan men zien op de

Baarden van de Walvisch.

afbeeldingen in „Het Leven“ van 9 Maart, No. 10; in „Panorama“ van 10 Maart, No. 20; in „De Prins“ van 13 Maart, No. 37. Er bestaan drie verschillende foto's van; die in „De Prins“ is wel de best geslaagde, al is 't jammer dat de opname geschiedde tijdens hoog water. De opengeslagen bek is er, ten deele tenminste, zeer goed op te zien en dadelijk valt in het oog een hoog, uitstekend, ongeveer driehoekig stuk been, dat reeds geheel schoon was. Bedoeld stuk is het slaapbeen. De onderkaak was naar zee gekeerd en er voor lag de geweldige, reeds totaal verrotte tong. De binnenzijde van de bovenkaak wordt voor een

Doorsnede van baleinen in het verhemelteslijmvlies.

groot deel ingenomen door het, als een mediane kiel in de mondholtte uitstekende, ploegschaarbeen, dat op de foto in „De Prins“ voor het achterste deel nog te zien is. Het voorste deel zat, tijdens 't maken van deze foto, onder water, maar wij hebben genoemd been in zijn volle lengte kunnen zien. Het was grootendeels met een fraai roze slijmvlies bedekt. Aan de achter-

zijde mankeerde dit en hing het aan flarden langs de andere beenderen. De randen van de bovenkaak waren zwart en tusschen deze en het ploegschaarbeen, ligt rechts en links, een breede, in de lengte van den schedel verlopende ruimte, waarin de baleinen zitten. Aan de linkerzijde waren deze er helaas volkomen uitgesneden door „belangstellenden“, terwijl aan de veel moeilijker bereikbare rechterkant de baleinen behouden waren gebleven. Bovendien was deze zijde deels door zand bedekt. Nabij de keel waren de baarden zeer mooi te zien, maar ze zijn daar slechts klein. Weggeworpen in de duinen vond Mevrouw van der Sleen twee kleine, maar zeer mooie stukken verhemelteslijmvlies, waarin nog verscheidene van die kleine baarden zaten. In fig. 1 heb ik drie van die baarden afgebeeld. Hun kleur was wit, met witte haren. Eén der baardjes, de langste en smalste, had twee donkere, blauwe lengtebanden, zie figuur. De afmetingen van deze baleinen zijn, zonder haren: 9 bij $4\frac{1}{2}$ cM., 10 bij 1,7 cM. en $1\frac{1}{2}$ bij $\frac{1}{2}$ cM. Wat een verschil dus bij de baarden vroeger beschreven op bl. 422 . .! Ook de wijze van inplanting in het verhemelteslijmvlies is bij de groote baarden, in het midden van den bek, en bij de kleinere en zeer kleine aan de uiteinden van de geheele

baardenreeks, zeer verschillend. Op een dwarsche doorsnede zien we de groote baarden achter elkaar in het verscheidene c.M.'s dikke, witte verhemelteslijmvlies zitten op de wijze, voorgesteld in fig. 2, rechts. Drie dwarscoupes van baarden zijn daar geteekend tusschen meergenoemd slijmvlies in, wat gestreept is voorgesteld. Links op fig. 2 zien we hetzelfde van de baardjes nabij het uiteinde van de baardenreeks, keelzijde. De afwisseling van kleine en zeer kleine baarden is frappant en men vergelijke ook deze teekening met fig. 1. De onderlinge stand en verhouding en afmeting wordt dan nog duidelijker. De Heer van der Sleen maakte, niettegenstaande het zeer donkere, ellendige weer, vier foto's van het dier, waarvan er drie vooral nog zeer goede resultaten gaven. Bovendien werd wat bloed meegenomen en dit nader onderzocht. De roode bloedlichaampjes, de microscoop wees het uit, waren verdwenen en de roode kleurstof, haemoglobine, was in de bloedvloeistof opgelost. Reeds zeer kort na het stranden was het dier verkocht aan den Heer van Nieuwkuijk in Alkmaar, voor f 25, naar mij verteld werd door een wachter. Uit het spek zou weer traan gekookt worden. —

Met het uit elkaar snijden van het dier werd reeds den 4den Maart een begin gemaakt en toen we den 7den Maart, Zondag, terugkwamen vonden we, tot onze groote teleurstelling, nog slechts treurige resten van den vinvisch terug. De schedel was middendoor gezaagd, dwars; groote vleeschklompen lagen op het strand verspreid; de staart was afgesneden en groote lappen spek waren al naar een, op 't strand opgerichte, primitieve traankokerij verhuisd. Alle baleinen waren nu uitgesneden, darmen lagen bloot en voor niet vakmensen was er bitter weinig meer te zien. Ons gezelschap, nog vermeerderd met eenige leerlingen van het Rotterdamsche Gymnasium, heeft intusschen ijverig het strand en de omgeving van de overblijfselen afgezocht en nog een paar anatomisch merkwaardige stukken gevonden. De middendoorgezaagde schedel vertoonde een dwarsdoorsnede door het ploegschaarbeen, waar nu binnenin een dikke strook kraakbeen te zien was, een voortzetting van het kraakbeenige neustusschenschot. Op het strand vonden we nog eenige mooie stukken van het verhemelteslijmvlies, met dwarsdoorsneden er in van baleinen, zooals ik afbeeldde in fig. 2. In de „traankokerij“ lag, onder een bos stroo, een stuk met 29 prachtig mooie blauw-grijze, groote baarden, in verband met elkaar. De twee enorme helften van de onderkaak waren keurig schoongemaakt en lagen nabij de tonnen, die weldra het traan zouden bevatten. De stukken spek werden in „dobbelseentjes“ gesneden en deze uitgekookt. Een hoop kanen lag op 't strand. Het mooiste anatomische stuk van het dier, een oog, kreeg ik op een even merkwaardige als zeldzame wijze in handen. Terwijl ik n.l. eenige onderdeelen van den schedel bekeek, rolde mij een rond voorwerp voorbij, waarmee een leerlinge voetbalde! Het vinvisschen-oog kennende van de Wissekerker, meende ik in de „voetbal“ een oog te herkennen en jawel, nader onderzoek wees uit, dat ik inderdaad het oog in handen had. Het was ongeschonden en vormde een waardig sluitstuk van onzen buit. Met zeer veel moeite heb ik 't doorgezaagd en de doorsnede

toont U fig. 3. De lens, onder 't doorsneden oog in fig. 3, in twee standen, lag er los in. Deze lens is opvallend klein, ongeveer even groot als die van een koe. Alle oogspieren en de oogzenuw waren nog aanwezig. Zooals fig. 3 leert, trof de snede juist de oogzenuw in de lengte, die bij het pijltje den oogbol binnendringt. Vergelijken we de doorsnede met die van een menschenoog, die ieder wel in een dierkundeboek kan vinden, dan valt al dadelijk op de geweldige dikte van het harde hoornvlies, in fig. 3 horizontaal gestreept. Om de oogzenuw heen zien we een dikke beschermende laag, in de figuur zwart voorgesteld. In de enorme dikte van genoemde lagen hebben we een stevige beschutting te zien voor het oog als het dier op groote diepte duikt. Een merkwaardig voorbeeld van aanpassing. Het vaatvlies en netvlies waren gescheurd en het glaslichaam, binnenin, was verdwenen, wat ons niet kan verwonderen. Het regenboogvlies had een blauwgrijze

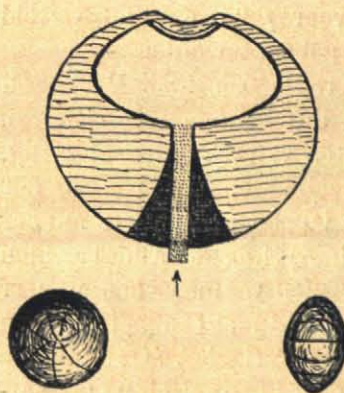

Fig. 3. Het oog van de Walvisch.
Onderaan: de lens in twee standen.

kleur, de pupil was ongeveer 1,5 c.M. wijd. Totaal was het gewicht van het oog ruim 1,5 K.G. De afmetingen van den oogbol, loodrecht op elkaar gemeten, waren 11 bij 9 c.M. De holte meet 7,5 bij 4 c.M. In het kabinet van het Rotterdamsche Gymnasium wordt het oog op formol bewaard. Ten slotte nog even iets over de vinvischbaarden. Nog steeds spoelen deze aan en ik weet er nu een kleine tweehonderd, gevonden in de laatste maanden. Zonder twijfel zijn er veel meer aangespoeld, maar daarvan ontbreken mij helaas de berichten. Intusschen zijn alle baleinen niet van de beschrevene vinvisch, *Balaenoptera physalus*, maar er zijn er ook talrijke gevonden van de blauwe vinvisch, *Balaenoptera Sibbaldii*. De baarden van dit dier zijn zwart; die van *physalus* zijn blauw-grijs, met uit-

zondering van de kleine en kleinste baarden, die wit zijn. Berichten van gevonden baarden zal ik op hoogen prijs stellen. Van de 19 gevallen van stranding van Vinvisschen op onze kust, die mij bekend zijn, is verreweg het meest aangespoeld *Balaenoptera physalus*, al is niet met zekerheid bekend of al die gevallen wel deze soort betroffen. Den 1^{en} December 1899 spoelde *Balaenoptera Sibbaldii* aan te Loosduinen. Ook van *Balaenoptera rostrata* is één geval aan onze kust bekend, in 1862. Van de 19 gevallen is 14 maal de maand van stranding bekend en 11 maal was dat in de najaar- of wintermaanden. Met den trek van de dieren staat dat waarschijnlijk in verband. Zie ook nog bl. 430 van het eerste opstel. Slechts éénmaal vinden we een gestrande vinvisch in de maanden Maart, April en Augustus. Van de 19 gevallen is 9 maal het geslacht bekend en wel vinden we 4 ♂ en 5 ♀. Over het algemeen, als we de bekende gevallen van al de landen om de Noordzee beschouwen, vinden we steeds méér ♀ dan ♂ dieren, die aanspoelden. Dat dus deze ♂ Vinvisch in de maand Maart strandde

te Castricum, is een nog zeldzamer geval, dan die vier gevallen van November, die ons reeds bekend zijn. Intusschen wordt de gebeurtenis door de mijn aan den staart van het dier verklaard.

Rotterdam.

A. B. VAN DEINSE.

NASCHRIFT. Het is gebleken, dat de insnijding in de borstvin van de Wissekerker vinvisch, die ik afbeelde in fig. 2 in mijn eerste stuk (bl. 423), het gevolg was van een ziekte van het dier. Die insnijding is dus abnormaal en ontbreekt bij gezonde ♂ en ♀ dieren. — Ook in de maand April spoelden nog baarden en stukken daarvan aan, o. a. te Scheveningen, Wassenaar en Zandvoort.

v. D.

OVER BOOMKLEVERS.

E lustige boomklever maakte verleden week ook deel uit van de groote partij, die kwam smullen in de grove dennen. De droge Oostenwind en de heldere zon deden de dennekegels openbarsten, den heelen dag lang was het in 't bosch een geknetter zonder ophouden. Ik weet niet of de vogels op het geluid al afkomen, maar zeker is het, dat 'smorgens tegen tien en de dennetoppen vol zaten met koolmeezen en pimpelmeezen, zwartkopmeesjes, groenvinken en kneuen, die als de dennekegel opensprong, behendig de gevleugelde zaden er uit pikten, nog voordat ze naar de grond konden dwarrelen. En toen de partij in vollen gang was, kwamen daar ook nog een paar boomklevers aanzetten, die haastig het eene zaadje voor, het andere na, naar binnen schrokken. Dit leek hun gemakkelijker dan het open beitelen van de dennekegels, zooals ze dat in Februari en Maart gedaan hebben.

Ofschoon de boomen dik in de kegels zaten en er plaats en voorraad genoeg was voor duizenden gasten, joeg hier toch weer telkens de een den ander van zijn maaltijd af. 't Is of die vogels gemakkelijker een vogel zien dan een dennekegel. Vooral de kneuen liepen erg in den kijker; ook onze boomklevers stoven bij 't aankomen meteen op een kneu af, wipten hem van zijn kegel en vraten daar de zaden uit. De kneu op zijn beurt ging een dikke groenvink te lijf, maar die ging alleen maar opzij om een oogenblik later de kneu er weer af te ketsen. Zoo was het dan in die dennetoppen een tooneel vol kleur en beweging. De dieren aten haastig en in stilte, behalve het pimpelmeesje, dat van tijd tot tijd vergenoegd recht op ging zitten en dan zijn zilveren vreugderoep liet hooren.

Die boomklevers houden veel van de grove dennen. Ze hebben ze ook noodig voor hun nestbouw. Dikwijls heb ik gezien, hoe de boomklever tegen de dikke dennestam opklauterde en de plekken opzocht, waar de schors groote